

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18.

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: Juletre og julekalen

Oppskr. av: Hans S. Nyttling

(adresse): Brekham og Finningst.

Fylke: Opland

Herad: Ringebu

Bygdelag: Brekham -

Gard: Bjåinstad

G.nr. 94 Br.nr. 4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja, for det meste.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Juletre er nå vorte ikkje brukte i noen heim
eller det er dattet.

Den yngste julefest og vert om her, var holdt
på skolen i Brekham i kvinnenalgen 1888.

Treet stod på galvet og rokk og til tider i den gamle
luge skuleskolen. Det var ut læreren, Ulvåsen, som holdt
skipa til festen, og alle var ei lærerinne og nokon
av skulebarn med og hjelpte til.

Treet var pyntet med lys, festa med lysklyper, og
papirkorger, glitter og - barnvild.

Det var sjeldsagt fullt hus, av både av voksne og unge.

So rett og riig var inngangspengane 25 øre, og dei
voksne var traktet med kaffe og julekake. No ting
fekk mykje kjøpt julekaker. Og so var det skipa 3 ringar
av unge, dei minste i årssberingene, og dei gjekk
de runde treet og song dei gamle kjente sanger.

Rev. Kap. Ljor prest Kaurin, Mangelten, som seinare var
prest i Oslo var ledar av festen. Han heldt tale og ledet
sangen, og greidd med utlading av sin del småtinger,
som unge barn tok med seg. Slikste lingen som vart
holdt bort var ein klarskrift som kostet 40 øre. All det
andre var ting til en verdi av 10 øre - så som blyanter o.a.

Fra gammelt om her stakk brukelag en pynte op i

2,
stuen med granen i hjørnene og småkukket grøn-
ken på gulvet. Småkukket er et ungt brukt på gulvet,
men det var ikke ofte godt i finne den om vinteren,
Men om vinteren brakte det stolt og rispeimer og strå
over gulvet til dem småke helg.

Træi sist i 90'erne, eller at jantemærke var gjeldig opom
Gullbrannisdalen, var det mer alment med juletræ
Det var på skulene fæstet, lyst og frokost. Træet var stolt ei
granbær og pynten var etterhandt rikelegare. Træet
sto på gulvet og kom op i loftet, Adskilt den andre pynten
var påhengt oppe og appelsiner, som sit på kullen var
delt ut til tingene. Juletræestene på skulene var stolt halde
i småjule, ein helgedagskveld mellom julelagene og
tretenhelgen. (6jan) og nå helst på bakket. Der det er
et lag eller ei ellers anna "forening", bruker dei ei luse
fest kvar sin kveld, såleis at dei alle kan brukke samme
træet, men dei har gjensatt kvar sin pynt. For skulene
er det gjensatt tilsyns som skiper til festen, og barnene
og lærerne, som leidar. "Foreningei og lag hangjensst
ein udda, festkamille" til å ordne op.

I heimene, alle stader der det er unge, bruker dei no
ei ha juletræ. Det er far, som går i skogen og finner
træet og det er mer som pynten det, Men der det er
stærre jenter i huset, er man i kjemmer bedrødd en så
viktig og trøilidole og opgive. Det skal jentene sjølae.

Skredder på juletræet kaller seg noke eller har stort rom
det er i huset, eller har mange arger det er som skal glede,
og eller karleis i kammer er da, sjølsagt.

Sjose på træet var demm juletræene og ellers dei andre
helgedagskveldene i jule høitid tretenhelgen, og
da går alle i huset nemm det og syng, julesatner og sanger,
og ikke minn færdelomsanger både på nynorsk og bokmål.
Det er ikke noke bestemt tid når træet skal høies. Der det
er fleire unge i i huset var dette nokegjort etterhandt.

Som nemt er her stolt brukt gjennom dit juletræ. Var-er-

3.
- Deek bræte lide - fra 60-80 cm. utik det sett enten på stugū-
bardak, eller på eit lide bard fram på goluet. Treer lyt da ha
fot, helst eit trekar. Ein liden bækkubbe, som det er bare hol i, er
og ofte brukt til fot for slite smi tre. Større tre, frå 1-1.5 m.
slår alltid på goluet med eit større trekar til fot.

Juletreed slår alltid til over treetenhalv, da det på
gamalt her var van å reyne for helg kun efta på kl. 3
- kvar dag dei 14 dagene dei kenna som jül. Ja, enda til
Tjügededagen var det mange gamle som heit jül.

Det var stort knute i gamle dage i kjærheim men
less med unge friske barn, gam eller frui, som
var reist opp med om ei kottelusek, til leit for smi og
gjeit. Ofte var reist over bisker med slavn for å pynte op.
og frisk bar langt med slavn og på slår heller, og som meint
smålikka bar på slavn og sluet.

Tjulen på goluet her ein ikkje lågt om her var brukt
nokan gang her. Tjulen var brukbar som for dit kinn
om kvardagen; om i jülen leint kinn sleppe å slån.

I det heile lant dygn igammal tid ha eksist godt stell,
dei likeså vel som falket. Og dei gamle deira om elyke,
hælede, rissar og brald, som var på gerd i jülen skilde
frukt ein særskilt epistel.